

Martyna WOŹNIAK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ORCID: 0000-0002-7556-6514

Gibraltar – o co właściwie toczy się spór?

Streszczenie: Gibraltar jest terytorium zamorskim Wielkiej Brytanii i leży na południowym wybrzeżu Półwyspu Iberyjskiego, u ujścia Morza Śródziemnego na Atlantyk, a od północy graniczy z hiszpańską prowincją Kadyks. Hiszpania oraz Wielka Brytania toczą spór o to terytorium, który w ostatnim czasie zaognił się po referendum przeprowadzonym w sprawie Brexitu. Niniejszy artykuł jest poświęcony analizie i ocenie tego sporu. Ukazuje on motywację obu stron, próby negocjacji pomiędzy tymi państwami oraz rolę UE w całym procesie. W artykule podjęto również próbę odpowiedzi na pytanie: Dlaczego władze Hiszpanii z taką determinacją walczą o odzyskanie Gibraltaru?

Słowa kluczowe: Gibraltar, Wielka Brytania, Hiszpania, Brexit, spór terytorialny

---

Wstęp

Gibraltar zajmuje zaledwie 6,55 kilometra kwadratowego, jednak dla Hiszpanii utrata tego terenu jest wciąż nie do zaakceptowania. Mimo że sami zrzekli się tego terytorium po wojnie o sukcesję hiszpańską z Brytyjczykami i Holendrami, nadal wysuwają swoje roszczenia, czy też propozycje o utworzeniu kondominium brytyjsko-hiszpańskiego. Brytyjczycy byli nawet skłonni zgodzić się na ten pomysł, jednakże obywatele Gibraltaru zdecydowanie odrzucili projekt w referendum (*Coraz...*, 2013). Spór międzynarodowy, jaki się toczy aktualnie pomiędzy Wielką Brytanią a Hiszpanią, zaognił się w 2012 roku, gdy Gibraltarczyki rozpoczęli budowę sztucznej rafy koralowej na dnie swojego morza terytorialnego. W ostatnim czasie spór ten dodatkowo wzmocnił się po decyzji Wielkiej Brytanii o odejściu z Unii Europejskiej, co doprowadziło do skomplikowania procesu negocjacyjnego pomiędzy Zjednoczonym Królestwem a UE.

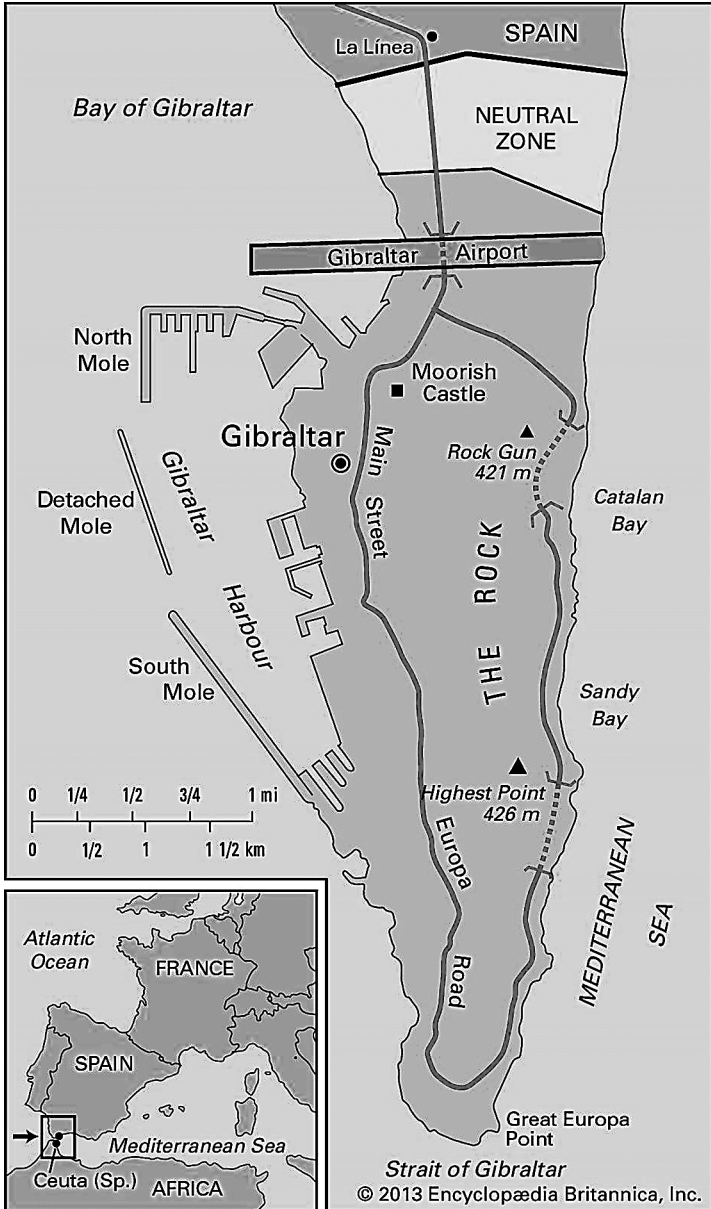
Motywacją do podjęcia rozważań na temat sporu pomiędzy Wielką Brytanią a Hiszpanią jest fakt, iż oba państwa są byłymi imperiami ko-

lonialnymi, które nie mogą się współcześnie porozumieć o terytorium należące kiedyś do jednej strony, a obecnie do drugiej. Według Karty Narodów Zjednoczonych „wszystkie narody mają prawo do samostanowienia. Z mocy tego prawa swobodnie określają one swój status polityczny i swobodnie zapewniają swój rozwój gospodarczy, społeczny i kulturalny” (*Karta Narodów Zjednoczonych*, Artykuł 1.1). W związku z tym, mieszkańcy Gibraltaru mają prawo decydować o swoim losie.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie sporu toczącego się o zwierzchnictwo terytorialne pomiędzy Wielką Brytanią a Hiszpanią. Metodą badawczą zastosowaną w artykule jest przede wszystkim analiza źródłowa. Wybrane zostały w przeważającej ilości źródła internetowe ze względu na specyfikę tematu, brak opracowań w języku polskim oraz zachowanie aktualności informacji. Podjęto próbę odpowiedzi na następujące pytania badawcze: Jak długo trwa spór? Jak Hiszpania argumentuje swoją chęć odzyskania tego terytorium? Dlaczego Gibraltar chce pozostać brytyjski? Jak przez lata wyglądał proces negocjacyjny pomiędzy tymi państwami? Czy istnieje jakiś sposób na rozwiązanie sporu? Hipoteza postawiona w niniejszym artykule zawiera się w założeniu, iż pomimo że obywatele Gibraltaru głosowali w znacznej większości za pozostaniem w Unii Europejskiej, to nie chcą oni być pod zwierzchnictwem hiszpańskim, nawet jeśli miałyby to zagwarantować im lepszy status, aniżeli pozostanie z Wielką Brytanią. Biorąc pod uwagę postawioną hipotezę, można zadać sobie pytanie – dlaczego władze Hiszpanii mimo wszystko z taką determinacją walczą o Gibraltar?

Przesłanki sporu

Gibraltar jest terytorium zamorskim Wielkiej Brytanii i leży na południowym wybrzeżu Półwyspu Iberyjskiego, u wyjścia Morza Śródziemnego na Atlantyk, a od północy graniczy z hiszpańską prowincją Kadyks. W 711 roku muzułmański dowódca Tariq ibn Ziyad zdobył ten teren, a następnie miejsce było utrzymywane jako forteca przez wszystkich kolejnych okupantów. Hiszpanie na stałe zakończyli muzułmańskie zwierzchnictwo w 1462 roku, zaś Izabela I, królowa Kastylii i Aragonii, zaanektowała przedmiot sporu w 1501 roku. Jednakże to 1704 rok był przełomowy, ponieważ podczas wojny o sukcesję hiszpańską Sir George Rooke zdobył Gibraltar dla Brytyjczyków. Wtedy Hiszpania oficjalnie zrzekła się go na mocy traktatu z Utrechtu w 1713

Ilustracja 1. Położenie Gibraltaru

Źródło: <https://www.britannica.com/place/Gibraltar/media/1/233245/124365>.

roku. Podjęła ona jednak później kilka prób odzyskania utraconego terytorium, zwłaszcza w przedłużającym się, ale nieudanym, oblężeniu wojskowym, które trwało od 1779 do 1783 roku. W 1830 roku teren ten stał się brytyjską kolonią. Od XVIII wieku uznaje się go za symbol brytyjskiej siły morskiej, dlatego potocznie nazywany jest „Skałą”. W momencie otwarcia, w 1869 roku, Kanału Sueskiego zyskał on na znaczeniu strategicznym, a jego pozycja jako portu zaopatrzeniowego istotnie wzrosła. Od czasu II wojny światowej brytyjska stocznia morska oraz garnizon wojskowy nadal stanowią ważną część gospodarki Gibraltaru, a operacje morskie Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego często wykorzystują obiekty portowe leżące na tym terenie. W 1946 roku obszar będący przedmiotem niniejszego badania umieszczono na liście terytoriów niesamodzielnych, co zapoczątkowało między wspomnianymi wcześniej państwami kolejny etap dawnego sporu (*Gibraltar...*; Waibel, 2009, s. 1).

W latach 60. XX wieku hiszpański rząd wzmógł żądania dekolonizacji tego obszaru i w 1967 roku zostało przeprowadzone referendum dające mieszkańcom możliwość wyboru hiszpańskiej suwerenności bądź dalszego ścisłego związku z Wielką Brytanią. Wynik był zdecydowanie probrytyjski, bowiem za utrzymaniem powyższego zwierzchnictwa opowiedziało się 96,56% głosujących obywateli (*From...*, 2018). Nowa konstytucja wprowadzona przez Wielką Brytanię dla Gibraltaru w 1969 roku wyraźnie potwierdziła związek pomiędzy państwami, ale jednocześnie zapewniła mu pełną wewnętrzną samodzielność. Hiszpania odpowiedziała wtedy, zamykając granicę ze „Skałą”. Zniosła blokadę graniczną dopiero w 1985 roku (O'Reilly, 2000, s. 71).

W 2002 roku przeprowadzono referendum wśród obywateli obszaru będącego przedmiotem niniejszego badania, które zdecydowanie odrzuciło pomysł przyjęcia połączenia zwierzchnictwa Brytyjczyków i Hiszpanów. Zadano pytanie „Czy zgadzasz się z pomysłem, że Hiszpania i Wielka Brytania powinny dzielić suwerenność nad Gibraltarem?”. Przeciw było wtedy 98,96% głosów. Samo referendum nie spodobało się wtedy ani Hiszpanii, ani Wielkiej Brytanii (*Q&A...*, 2002). Gibraltarczyki, aż dwukrotnie, wyraźnie określili swoje stanowisko wobec pomysłu połączenia suwerenności z Hiszpanami, zaś Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 2625 z 1970 roku stwierdza, iż zgodnie z treścią tej zasady „wszystkie narody mają prawo swobodnie określać, bez zewnętrznej ingerencji, swój status polityczny i dążyć do swego gospodarczego, społecznego i kulturalnego rozwoju, zaś każde państwo ma obowiązek szanować to prawo

zgodnie z postanowieniami Karty” (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 2625(XXV) z dnia 24 października 1970 roku).

Spór pomiędzy Hiszpanią a Wielką Brytanią zaczął eskalować pod koniec 2011 roku, kiedy to Hiszpanie nagminnie zaczęli naruszać morze terytorialne Gibraltaru. Przez 12 miesięcy do listopada 2012 roku odnotowano 178 wtargnięć hiszpańskich okrętów na sporne wody terytorialne. W poprzednich latach tego typu naruszeń było zdecydowanie mniej (np. w 2011 roku 23 naruszenia), a ich powodem był spór o prawa połowowe w regionie. Brytyjczycy w okresie od 2008 roku do listopada 2012 roku złożyli 42 pisemne skargi do hiszpańskiego MSZ (*Hiszpańska...*, 2012). Sytuacja się pogorszyła, gdy ruszyła budowa sztucznej rafy koralowej na pasie morza terytorialnego Gibraltaru w 2013 roku. Władze Hiszpanii zareagowały wtedy ostro, grożąc wprowadzeniem opłat za przekroczenie granicy hiszpańsko-gibraltarskiej w wysokości 50 euro i to w obie strony. Motywowały to wspieraniem swoich rybaków, którzy ucierpią przez budowę tej rafy. Ówczesny minister spraw zagranicznych Hiszpanii, Jose Manuel Garcia Margallo, zapowiedział wszczęcie kroków dotyczących zablokowania budowy betonowej rafy koralowej. Oznajmił również zlecenie dochodzenia przez podatkowe władze hiszpańskie w sprawie nieruchomości leżących na terytorium Hiszpanii będących własnością ok. 6 tysięcy mieszkańców terenu będącego przedmiotem niniejszego badania. Proponował również zmiany prawa wobec internetowych spółek hazardowych, mających siedzibę na tym terenie, tak aby były one zmuszone do korzystania z serwerów hiszpańskich i podlegały fiskusowi hiszpańskiemu (*Sztuczna...*, 2013). Na te działania odpowiedział Fabian Picardo, szef ministrów Gibraltaru, następująco: „Hiszpania pobrzękuje szabelką niczym Korea. – Mamy wrażenie, że słuchamy generała Franco. To szalona polityka. Piekło zamarnie nim usuniemy rafę” (*Gibraltar...*, 2013). Wtedy Hiszpanie wzmogli kontrole na granicy, które w największym upale trwały nawet 6 godzin. Skrócili je dopiero, gdy zostali upomnieni przez Komisję Europejską, która sprawdziła zasadność hiszpańskich kontroli (*UE...*, 2013). Sama Wielka Brytania w tym czasie wysłała 4 okręty wojenne, utrzymując, że to tylko rutynowe manewry (*Konflikt...*, 2013). W listopadzie 2013 roku hiszpańska policja posunęła się do prowokacji i otworzyła brytyjską pocztę dyplomatyczną, łamiąc przy tym konwencje międzynarodowe, nie wyjaśniając nawet powodów tego czynu (*UK...*, 2013).

Analizując ówczesne poczynania Hiszpanów można się zastanawiać – dlaczego akurat w tamtym czasie tak głośno zaangażowali się w spór

o to terytorium. Hiszpania od 2008 roku była w głębokim kryzysie gospodarczym, z którym rząd sobie nie radził. W tym czasie rodzina królewska żyła wystawnie i w przepychu, a obywatele byli bez pracy. Król Juan Carlos musiał abdykować po upublicznieniu jego wyjątkowo kosztownej wyprawy do Botswany, gdzie pozował do zdjęcia z martwym słoniem. Zbiegło się to w czasie z nagłośnieniem afery korupcyjnej, w którą był zamieszany zięć i córka króla. Do tej pory szanowana rodzina królewska nadwyrężyła wizerunek Hiszpanii i hiszpańskiej monarchii, a na jej uratowanie został oddelegowany syn Carlosa – Filip VI, który nie był uwikłany w żaden skandal (*Hiszpania...*, 2014). Nowy król pozbawił siostrę tytułu, a oboje z mężem zostali postawieni przed sądem za malwersacje. Infantka Cristina została w 2017 roku uniewinniona, a jej mąż skazany na 6 lat i 3 miesiące więzienia (*Siostra...*, 2017). Można się domyślać, iż poczynania hiszpańskich władz były w tamtym okresie zagrywką polityczną, która miała odwrócić uwagę opinii publicznej od kryzysu, bezrobocia i skandali wśród rodziny królewskiej. Wiele by właśnie na to wskazywało, ponieważ na początku 2014 roku odtajniono brytyjskie archiwa, w których znajduje się wypowiedź z lat 80. XX wieku Juana Carlosa. Mówi w niej brytyjskim dyplomatom, że Hiszpania wcale nie jest zainteresowana zajęciem Gibraltaru, gdyż według jego wypowiedzi doprowadziłoby to do reakcji Maroka i żądania przez nich zwrotu Ceuty i Melilli (*Król...*, 2014). Jest to bardzo analogiczna sytuacja do sporu o Gibraltar. Maroko regularnie wysuwa roszczenia wobec Hiszpanii, aby ci drudzy oddali im Ceute i Mellili. Po finalnym upadku wielkomocarstwowych i kolonialnych aspiracji Hiszpanii, z jednoczesnym wzrostem potęgi Wielkiej Brytanii oraz znaczenia Francji, Maroko pozostało w XIX wieku wyłącznym terytorium zamorskim, dzięki któremu Madryt był w stanie uczestniczyć w międzynarodowej grze politycznej. Hiszpania teren Maghrebu uznawała za naturalną strefę wpływu. W takim razie dzieje Ceuty są połączone z historią Maroka i długoletnią walką o niepodległość tego państwa. W Ceucie otwarcie mówi się o tym, że kiedyś te tereny wrócą do Maroka. Hiszpanie bardzo dobrze zdają sobie sprawę, że z łatwością mogą stracić swą suwerenność w Afryce. W tym przypadku wspomina się o kilku możliwych scenariuszach, a jeden z nich jest właśnie powiązany ze sporem o Gibraltar. W Maroku sprawę Mellili oraz Ceuty wykorzystuje się politycznie, w celu odwrócenia uwagi opinii publicznej od problemów wewnętrznych, kwestii praw obywatelskich, biedy (Ferenc, 2018, s. 139, 156).

Kontrowersje wokół Brexitu

Po mniejszych incydentach na przestrzeni ostatnich lat, spór zaostriżył się po ogłoszeniu decyzji wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej. Nie tylko Brytyjczycy mogą odczuć skutki własnej decyzji, gdyż Brexit wywiera wpływ także na Gibraltar. W referendum w sprawie wyjścia z Unii obywatele tego terenu głosowali stanowczo przeciw 95,9%, a ich frekwencja wyniosła 83,5% (*Wraca...*, 2016). Szansę w całej sytuacji od razu zauważyli Hiszpanie, którzy zaproponowali wspólną władzę nad „Skałą” w lipcu 2016 roku. W ich opinii Gibraltarczyki mogliby w ten sposób uniknąć negatywnych skutków Brexitu (*Okazja...*, 2016). Obszar będący przedmiotem niniejszego badania nie jest członkiem Unii Europejskiej, lecz jest terytorium podlegającym brytyjskiej zwierzchności. Zatem zgodnie z art. 355 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, dotyczącym zakresu stosowania traktatów UE, postanowienia mają zastosowanie do Gibraltar, gdyż jest to terytorium europejskie, którego stosunki zewnętrzne są reprezentowane przez państwo członkowskie, czyli Wielką Brytanię. Trybunał Sprawiedliwości UE uważa także Gibraltar za kolonię, jak stwierdzono w kilku wyrokach (jak również w dokumencie dotyczącym Brexitu), np. TSUE z dnia 12 września 2006 roku C-145/04 (Wyrok Trybunału Sprawiedliwości C-145/04 z dnia 12 września 2006 roku), czy TSUE z 13 czerwca 2017 roku w sprawie C-591/15, który stwierdza, iż „Gibraltar jest kolonią Korony Brytyjskiej. Nie wchodzi on w skład Zjednoczonego Królestwa”, dlatego wykladnia art. 355 ust. 3 TFUE w związku z art. 56 TFUE nie posiada wpływu na status terytorium Gibraltar w świetle prawa międzynarodowego, a w efekcie nie może rozumiana być jako naruszająca różny oraz odrębny status Gibraltar (Wyrok Trybunału z dnia 13 czerwca 2017 roku). W związku z tym, Gibraltar posiada specjalne przywileje, chociażby wobec operatorów gier hazardowych, dlatego że w świetle prawa międzynarodowego jest kolonią, przez co nie jest częścią Zjednoczonego Królestwa. To oznacza, że status Gibraltar jako kolonii, który nie podoba się Brytyjczykom, ponieważ jest powodem do jego „dekolonizacji” jednocześnie jest zbawienny dla gospodarki „Skały”. Stosowanie traktatów podlega jednak szeregowi szczególnych cech określonych w akcie przystąpienia Danii, Irlandii i Zjednoczonego Królestwa z 1972 roku, który wyklucza obszar będący przedmiotem niniejszego badania z: wspólnej polityki handlowej, unii celnej, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa, a także obowiązkowego

pobierania podatku VAT. Terytorium to nie jest częścią strefy Schengen. Ponieważ prawo Unii Europejskiej ma zastosowanie tylko do „Skały” dzięki członkostwu Zjednoczonego Królestwa w UE, wyjście Wielkiej Brytanii z UE niekoniecznie oznacza również wyjście Gibraltaru. Jest to określone w punkcie 4, wytycznych Rady Europejskiej z 29 kwietnia 2017 roku w sprawie Brexitu, a także w instrukcjach Komisji Europejskiej (*History...*). Zatem, gdy Unia Europejska opowiedziała się po stronie Hiszpanii bojąc się, że może ona zablokować negocjacje, a przewodniczący Rady Europejskiej Donald Tusk załączył w wytycznych do negocjacji zdanie – „Po tym, jak Wielka Brytania opuści wspólnotę, żadne porozumienie między Unią Europejską a Wielką Brytanią nie będzie obejmować terytorium Gibraltaru bez porozumienia pomiędzy Hiszpanią a Wielką Brytanią – reakcja obu stron była krytyczna. Gibraltarski szef ministrów Fabian Picardo nazwał to „haniebną próbą manipulowania Radą Europejską przez Hiszpanów” (*Haniebna...*, 2017), a brytyjska premier Theresa May zapewniła, że Brytyjczycy nigdy nie przekażą Gibraltarczyków pod inną władzę bez ich zgody (Mazurczyk, 2017). Fabian Picardo również skrytykował przewodniczącego Rady Europejskiej mówiąc, że „Pan Tusk ma w zwyczaju posługiwanie się analogią do rozwodu i pozwu rozwodowego i zachowuje się jak zdradzony mąż, który wyładowuje się na dzieciach” (*Tusk...*, 2017).

Podczas uzgadniania wytycznych do negocjacji w sprawie Brexitu obie strony sporu wyrażały swoje niezadowolenie z zaistniałej sytuacji. W kwietniu 2017 roku Michael Howard, były szef Partii Konserwatywnej, porównał spór o „Skałę” do wojny o Falklandy. W jego mniemaniu Theresa May miałyby wykazać się podobną determinacją jak Margaret Thatcher wobec obrony Falklandów. Jego wypowiedź została sceptycznie przyjęta na Wyspach (Kokot, 2017), a Alfonso Dastis, szef hiszpańskiej dyplomacji wyraził swoje zaskoczenie, w jakim negatywnym tonie wybrzmiały te słowa oraz zapewnił, że aż taka nerwowość nie jest tutaj wskazana (*Hiszpanie...*, 2017). W lipcu hiszpański król przemawiał w brytyjskim parlamencie na zaproszenie królowej Elżbiety II i premier Teresy May. Jego wypowiedź wskazywała na chęć zachowania dyplomatycznego tonu, ponieważ wyraził wiarę w to, że oba rządy dojdą do porozumienia, jednakże we wrześniu 2016 roku podczas wystąpienia na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych nazwał przynależność Gibraltaru do Wielkiej Brytanii „kolonialnym anachronizmem” (*King...*, 2017). Co ciekawe, podczas gdy król Hiszpanii przemawiał w brytyjskim parlamencie, Brytyjczycy przechwycili zaledwie 200 metrów od brze-

gu, hiszpańską jednostkę. Tylko w 2017 roku takich sytuacji było aż 711 (*Król...*, 2017).

W listopadzie 2018 roku Hiszpanie uświadomili sobie, że dokument dotyczący Brexitu nie zapewnia im żadnych gwarancji na indywidualną umowę brytyjsko-hiszpańską wobec obszaru będącego przedmiotem niniejszego badania oraz zapowiedzieli, że dopóki rozmowy nie będą rozdzielone, Hiszpania nie zgodzi się na porozumienie i zbojkotuje głosowanie w sprawie umowy brexitowej. Jednak na dzień przed głosowaniem pisemna deklaracja ambasadora Wielkiej Brytanii, że Zjednoczone Królestwo zapewni spełnienie żądań Hiszpanii, uspokoiła hiszpański rząd i umowa została zatwierdzona (*Umowa...*, 2018). Natomiast Brytyjczykom, na początku 2019 roku, nie spodobał się zapis w projekcie przepisów, które pozwolą Brytyjczykom na ruch bezwizowy do krajów UE po Brexicie, w którym „Skała” została nazwana „kolonią brytyjskiej korony”. Rzecznik pani premier wypowiedział się na ten temat następująco: „Gibraltar nie jest kolonią i jest to kompletnie nieakceptowalne, aby określać Gibraltar w ten sposób [...] jest częścią brytyjskiej rodziny i ma dojrzałą, nowoczesną relację konstytucyjną z Wielką Brytanią” (*UE...*, 2019). Zapis nazywający obszar będący przedmiotem niniejszego badania „kolonią” był nie do zaakceptowania przez Brytyjczyków, gdyż świadczy on w dobitny sposób, że w myśl rezolucji 1514 ONZ podlega on dekolonizacji (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 1514 (XV) z dnia 14 grudnia 1960 roku).

W kwietniu 2019 roku Parlament Europejski wyraził zgodę, aby obywatele Zjednoczonego Królestwa przyjeżdżający do strefy Schengen nie musieli posiadać wiz podczas krótkich wizyt. Jednak kontrowersyjny zapis o kolonii pozostał (*Spain...*, 2019). W ostatni dzień przed końcem okresu przejściowego udało się ostatecznie podpisać tzw. porozumienie za pięć dwunasta. Wielka Brytania i Hiszpania osiągnęły konsensus w sprawie Gibraltar, zgodnie z którym stanie się on częścią strefy Schengen. Daje to możliwość na swobodne przekraczanie granicy z Hiszpanią, a jednocześnie nie zmienia się jego status jako brytyjskiego terytorium. Madryt i Londyn rozmawiały nad sposobem nadzorowania lądowej granicy pomiędzy Gibraltar a Hiszpanią, która nie była brana pod uwagę podczas zawierania wcześniejszego porozumienia handlowego między Zjednoczonym Królestwem a Unią Europejską. Kluczowym tematem w negocjacjach było to, czy przedstawiciele Unii będą mogli działać na terytorium brytyjskim, jakim pozostaje Gibraltar. F. Picardo poinformował, że Hiszpania będzie odpowiedzialna za wdrożenie przepisów dotyczących strefy Schengen, zaś same kontrole graniczne, ale nie

te na granicy gibraltarsko-hispańskiej, lecz w porcie oraz na lotnisku w Gibraltarze ma przeprowadzać Frontex, czyli Europejska Agencja Straży Granicznej i Przybrzeżnej. Początkowo te uzgodnienia mają obowiązywać przez cztery lata (*Porozumienie...*, 2020).

Zakończenie

Obserwując przebieg sporu na przestrzeni ostatnich kilku lat, można spozstrzec, że koncentruje się on głównie na wymianie wzajemnych gróźb np. blokowania negocjacji brexitowych oraz podburzaniu Gibraltarczyków i Brytyjczyków przez Hiszpanów, którzy demonstracyjnie naruszają ich wody terytorialne. Pomimo tego, że w użyciu są okręty wojenne, oczywiście jest, że żadna ze stron nie pozwoliłaby sobie na otwarty konflikt (Edmonds, 1981, s. 217). Hiszpania rości sobie prawa do Gibraltar, sam Gibraltar stanowczo twierdzi, że nie chce być pod zwierzchnictwem hiszpańskim, nawet jeśli po Brexicie potencjalna zmiana dla nich miałyby być wtedy bardziej dogodna. Obywatele „Skały” nie chcieli wyjścia z Unii Europejskiej, a skutki tego procesu mogą negatywnie wpłynąć na ich gospodarkę, turystykę czy życie codzienne. Aktualnie przynależność do Wielkiej Brytanii daje Gibraltarowi status tzw. rajy podatkowego¹. Siedziby ma u nich wiele korporacji międzynarodowych i banków, dla których teren ten jest dogodnym miejscem lokacji. Zapewne w takim przypadku Hiszpania chciałaby skorzystać na ich uprzywilejowanej pozycji poprzez przeniesienie „raju podatkowego” pod swoje zwierzchnictwo. Brytyjczycy mogliby pójść na ustępstwa w całej sytuacji, gdyby tylko Gibraltar wyraził zgodę na kondominium brytyjsko-hiszpańskie. Hiszpania walczy o terytorium, którego zwierzchnikiem nie jest już od ponad 300 lat. Swoje zachowanie argumentują w następujący sposób: według nich w Traktacie Utrechckim oddano jedynie „miasto i zamek Gibraltar, wraz z jego portem, obroną i fortecami, które do niego należą. Przesmyk (w tym sąsiednie wody lub leżąca nad nim przestrzeń powietrzna) nie został oddany przez Hiszpanię, a więc zawsze pozostawał pod suwerennością Hiszpanii”. Twierdzą oni,

---

¹ Na Gibraltarze nie ma podatku od zysków kapitałowych, darowizn czy spadków, jak również nie występuje podatek VAT. Co jest istotne, podatek dochodowy dla firm jest na poziomie 10 proc. Trzeba płacić go tylko od zysków osiągniętych na gibraltarskim terytorium, zaś zyski osiągnięte poza nim są nieopodatkowane. <https://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/1026284,gibraltar-nic-sie-nie-zmienilo-po-brytyjskim-referendum.html>.

iz ciągła okupacja przez Brytyjczyków nie spełnia wymogów prawa międzynarodowego dotyczących uzyskiwania suwerenności. W związku z tym Hiszpania uważa okupację obszaru będącego przedmiotem niniejszego badania za nielegalną i sprzeczną z prawem międzynarodowym. Powołują się oni na deklarację lizbońską z 1980 roku, w której oba rządy zobowiązały się rozwiązać problem tego terenu zgodnie z odpowiednimi rezolucjami ONZ i w duchu przyjaźni oraz na deklarację brukselską z 1984 roku, w której Zjednoczone Królestwo i Hiszpania dały początek nowemu procesowi negocjacyjnemu mającemu na celu rozwiązanie wszystkich różnic dotyczących „Skały”, w tym również kwestii suwerenności. Według nich Hiszpania nadal broni swoich praw między innymi w Organizacji Narodów Zjednoczonych, szczególnie w Zgromadzeniu Ogólnym, a także w Komitecie 24, gdzie omawiane są procesy dekolonizacji. Utrzymują również, iż wywiązują się ze swoich obowiązków jako państwa członkowskiego UE i strony układu z Schengen. Zatem wdrożyli projekt poprawy punktów kontrolnych na granicznym ogrodzeniu, aby mogło to przynieść korzyści obywatelom mieszkającym po obu stronach. Jednocześnie zintensyfikowali walkę ze zorganizowaną przestępczością i przemytem, zgodnie ze swoimi obowiązkami w ramach Unii Europejskiej i strefy Schengen (*History...*). Jednakże w marcu 2019 roku Wielka Brytania i Hiszpania podpisały umowę o zwalczaniu oszustw podatkowych i prania brudnych pieniędzy w Gibraltarze, gdy Zjednoczone Królestwo opuści Unię Europejską (to pierwszy taki dwustronny traktat o Gibraltarze od ponad 300 lat) (*Spain...*, 2019).

Celem niniejszego artykułu było przedstawienie sporu toczącego się o zwierzchnictwo terytorialne między Wielką Brytanią a Hiszpanią. Spór pomiędzy państwami trwa od ponad 300 lat, a argumenty przedstawiane przez Hiszpanów są niewystarczające. Sami obywatele „Skały” czują się dobrze pod zwierzchnictwem brytyjskim i nie chcą zmiany, mimo że byli przeciwko Brexitowi. Paradoksalnie status kolonii daje Gibraltarowi możliwości, których by nie miał, gdyby odłączył się od Wielkiej Brytanii. Proces negocjacyjny pomiędzy państwami jest długi i nie przynosi żadnych konstruktywnych skutków. Hiszpanie zachowują się dość irracjonalnie w całej tej sytuacji, ponieważ dopóki mieszkańcy Gibraltarów nie zmienią stanowiska, nie ma szans na porozumienie się z Wielką Brytanią. Obserwując z boku ten spór, można rzec, że jest to zwyczajne życzenie Hiszpanów oraz pewna gra polityczna, której celem być może jest zademonstrowanie swojej siły i pozycji w Unii Europejskiej, szczególnie podczas negocjacji brexitowych. Jednakże dzia-

łania te nie są zbyt głęboko przemyślane, ponieważ Hiszpania posiada terytoria zamorskie – Ceuta i Melili, o które może upomnieć się Maroko, gdyby tylko Gibraltar stał się hiszpański. Również fakt, iż Gibraltar jest wpisany na Listę terytoriów niesamodzielnych ONZ, obecnie budzi wątpliwości, gdyż podwójne referendum jasno określa stanowisko Gibraltarczyków wobec jego statusu.

Bibliografia

- Coraz ostrzejszy spór Wielkiej Brytanii i Hiszpanii o Gibraltar* (2013), „Wirtualna Polska”, <https://wiadomosci.wp.pl/coraz-ostrzejszy-spor-wielkiej-brytanii-i-hiszpanii-o-gibraltar-6079003717280385a>, 27.07.2020.
- Edmonds M. (1981), *Gibraltar – where two monologues do not make a dialogue*, „Review of International Studies”, nr 7, s. 217–225.
- Ferenc T. (2018), *Ceuta – afrykańskie wrota do Europy*, „Pogranicze. Polish Borderlands Studies”, tom 6, nr 2, s. 135–163.
- From the archive: Gibraltar votes to remain with Britain – 1967* (2018), „The Guardian”, <https://www.theguardian.com/world/2018/sep/11/gibraltar-votes-to-remain-with-britain-archive-1967>, 26.07.2020.
- Gibraltar się buntuje, nie chce hiszpańskich praw. „Prędej piekło zamarnie”* (2013), „TVN24”, <https://tvn24.pl/swiat/gibraltar-sie-buntuje-nie-chce-hiszpańskich-praw-predzej-pieklo-zamarnie-ra344917-3440128>, 14.07.2020.
- Gibraltar*, <https://www.britannica.com/place/Gibraltar>, 26.07.2020.
- „Haniebna próba” i „obsesja”. Hiszpanie triumfują, Gibraltar się złości* (2017), „TVN24”, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/haniebna-proba-hiszpanie-triumfują-gibraltar-sie-zlosci,728562.html>, 30.07.2020.
- History and Legal Aspects of the Dispute*, <http://www.exteriores.gob.es/Portal/en/PoliticaExteriorCooperacion/Gibraltar/Paginas/Historia.aspx>, 31.07.2020.
- Hiszpania: Tak odchodzą królowie* (2014), „Newsweek”, <https://www.newsweek.pl/opinie/abdykacja-juana-carlosa-krol-hiszpanii-abdykował-newsweekpl/txy4f39>, 29.07.2020.
- Hiszpanie odpowiadają Brytyjczykom w sprawie Gibraltararu* (2017), „TVN24”, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/gibraltar-alfonso-dastis-odpowiada-brytyjczykom,728920.html>, 3.08.2020.
- Hiszpańska marynarka drażni Brytyjczyków. „Posunęli się za daleko”* (2012), „TVN24”, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/hiszpańska-marynarka-drażni-brytyjczyków-posuneli-się-za-daleko,289503.html>, 29.07.2020.
- Karta Narodów Zjednoczonych*, <http://www.grocejusz.edu.pl/Documents/mppoiip.html>, 29.07.2020.

- King of Spain reveals hopes for new Gibraltar ,arrangements'* (2017), „The Guardian”, <https://www.theguardian.com/world/2017/jul/12/king-of-spain-reveals-hopes-for-new-gibraltar-arrangements>, 14.07.2020.
- Kokot M. (2017), *Gibraltar będzie jak Falkalndy? Hiszpania i Wielka Brytania zastrzają spór*, „Wyborcza”, <http://wyborcza.pl/7,75399,21585382,gibraltar-bedzie-jak-falkalndy-hiszpania-i-wielka-brytania.html>, 3.08.2020.
- Konflikt Hiszpania-Gibraltar: Wielka Brytania wysłała cztery okręty wojenne* (2013), „Gazeta Prawna”, <https://www.gazetaprawna.pl/artykuly/725516,konflikt-hiszpania-gibraltar-wielka-brytania-okrety-wojenne.html>, 29.07.2020.
- Król Hiszpanii w Londynie, a Brytyjczycy przechwytyją hiszpańskie łodzie* (2017), „TVN24”, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/hiszpański-okret-przechwycony-w-gibraltarze-przez-brytyjski-patrol,756566.html>, 3.08.2020.
- Król przyznał, że Hiszpania nie chce Gibraltaru. Obecny spór to zagrywka polityczna?* (2014), „TVN24”, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/krol-przyznał-ze-hiszpania-nie-chce-gibraltaru-obecny-spor-to-zagrywka-polityczna,385252.html>, 29.07.2020.
- Mazurczyk A., *Czy Theresa May będzie walczyć o Gibraltar – tak jak 35 lat temu Thatcher walczyła o Falkalndy?* (2017), „Polityka”, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1700334,1,czy-theresa-may-bedzie-walczyc-o-gibraltar-tak-jak-35-lat-temu-thatcher-walczyła-o-falkalndy.read,2.08.2020>.
- O'Reilly G. J. (2000), *Gibraltar: Sovereignty disputes and territorial waters*, IBRU Boundary and Security Bulletin Spring 1999, s. 67–81.
- Okazja, jakiej Hiszpania nie miała od 1713 roku. Madryt składa propozycję Londynowi* (2016), „TVN24”, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/gibraltar-madryt-sklada-propozycje-londynowi,660495.html>, 29.07.2020.
- Porozumienie „za pięć dwunasta”. Gibraltar pozostaje terytorium brytyjskim, ale będzie w strefie Schengen* (2020), „Business Insider”, <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/gibraltar-pozostanie-terytorium-brytyjskim-ale-bedzie-w-strefie-schengen/tdcwceg,7.06.2021>.
- Q&A: Gibraltar's referendum* (2002), „BBC News”, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2400673.stm>, 29.07.2020.
- Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 1514 (XV) z dnia 14 grudnia 1960, <http://www.groczus.edu.pl/Documents/dekl2514.html>, 31.07.2020.
- Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 2625(XXV) z dnia 24 października 1970, <http://www.groczus.edu.pl/Documents/dekl2625.html>, 31.07.2020.
- Siostra króla Hiszpanii niewinniona. Jej mąż pójdzie do więzienia* (2017), „TVN24”, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/hiszpania-siostra-krola-uniewinniona-wiezienie-dla-jej-meza,716470.html>, 29.07.2020.
- Spain and UK sign Gibraltar tax deal ahead of Brexit* (2019), „DW”, <https://www.dw.com/en/spain-and-uk-sign-gibraltar-tax-deal-ahead-of-brexit/a-47770067>, 31.07.2020.
- Spain claims success in Gibraltar row with Britain* (2019), „Reuters”, <https://www.reuters.com/article/us-britain-eu-visas/spain-claims-success-in-gibraltar-row-with-britain-idUSKCN1RG199>, 14.07.2020.

- Sztuczna rafa i spór o Gibraltar. Hiszpanie: Koniec imprezy. Brytyjczycy: Nie ugnie my się* (2013), „TVN24”, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/sztuczna-rafa-i-spor-o-gibraltar-hiszpanie-koniec-imprezy-brytyjczycy-nie-ugniemy-sie,344748.html>, 29.03.2020.
- Tusk jak „zdradzony mąż, który wyladowuje się na dzieciach”* (2017), „TVN24”, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/spor-o-gibraltar-fabian-picardo-krytykuje-tuska,728947.html>, 30.03.2020.
- UE kontroluje granicę Hiszpanii z Gibraltarem* (2013), „Gazeta Prawna”, <https://www.gazetaprawna.pl/artykuly/734508,ue-kontroluje-granice-hiszpanii-z-gibraltarem.html>, 29.07.2020.
- UE nazywa Gibraltar „kolonią”. Londyn protestuje* (2019), „Rzeczpospolita”, <https://www.rp.pl/Brexit/190209937-UE-nazywa-Gibraltar-kolonia-Londyn-protestuje.html>, 5.08.2020.
- UK accuses Spain of breaching protocol with Gibraltar diplomatic bag search* (2013), „The Guardian”, <https://www.theguardian.com/world/2013/nov/26/uk-spain-serious-infringement-gibraltar-diplomatic-bag>, 14.07.2020.
- Umowa w sprawie Brexitu zatwierdzona* (2018), „Polityka”, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1772784,1,umowa-w-sprawie-brexitu-zatwierdzona.read>, 5.08.2020.
- Waibel M. (2009), *Gibraltar revision*, MAX PLANCK ENCYCLOPEDIA OF PUBLIC INTERNATIONAL LAW, ed. Rüdiger Wolfrum, Oxford University Press, s. 1–10.
- Wraca spór o Gibraltar „Hiszpańska flaga na skale coraz bliżej”* (2016), „Onet”, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/wraca-spor-o-gibraltar-hiszpańska-flaga-na-skale-coraz-bliżej/r9n7hg>, 30.07.2020.
- Wyrok Trybunału (wielka izba) z dnia 13 czerwca 2017 r., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=26522888275B8A453D734349719700E-8?text=&docid=191654&pageIndex=0&doclang=pl&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=3197991>, 2.04.2021.
- Wyrok Trybunału Sprawiedliwości C-145/04 z dnia 12 września 2006 r., <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/c-145-04-krolestwo-hiszpanii-v-zjednoczone-krolestwo-520320603>, 2.04.2021.

Gibraltar – what’s the dispute about?

Summary

Gibraltar is an overseas territory of Great Britain and lies on the southern coast of the Iberian Peninsula; the Strait of Gibraltar is situated between the Mediterranean Sea and the Atlantic Ocean. In the north it borders the Spanish province of Cádiz. Spain and Great Britain are in dispute over this territory, and the dispute became inflamed after the referendum on Brexit. This paper is devoted to the analysis and evaluation

of this argument. It shows the motivation of both sides of the conflict, the attempts of negotiation between these countries and the role of the EU in the whole process. The article also tries to answer the question: Why are the Spanish authorities fighting with such determination to regain Gibraltar?

Key words: Gibraltar, United Kingdom, Spain, Brexit, territorial dispute

Informacja o autorce

Martyna Woźniak (martynawozniak.mw@gmail.com) – absolwentka studiów licencjackich na kierunku stosunki międzynarodowe (gospodarka światowa i biznes międzynarodowy), absolwentka studiów magisterskich na kierunku politologia (zarządzanie organizacjami społeczno-ekonomicznymi). W kręgu jej zainteresowań naukowych znajduje się głównie obszar Zjednoczonego Królestwa.

